

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****RAMAZAN SAĞANCIĞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2018/11206
Karar Tarihi	: 8/6/2021
Başkan	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM Celal Mümtaz AKINCI Rıdvan GÜLEÇ Basri BAĞCI
Raportör	: Hilmi Can TURAN
Başvurucu	: Ramazan SAĞANCIĞ
Vekili	: Av. Cihan KOÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, görevsizlik kararı veren mahkemede yeniden açılan davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/4/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR**A. Askeri Yargının Kaldırılmasına İlişkin Anayasa Değişikliği Süreci**

7. 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun'un 16. maddesinin son fıkrası ile Anayasa'da askerî yargının düzenlendiği 145. maddesi, Askerî Yargıtayın düzenlendiği 156. maddesi ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin (AYİM) düzenlendiği 157. maddesi ilga edilmiştir.

8. 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle de Anayasa'ya geçici 21. madde eklenmiş; geçici 21. maddenin (E) fıkrasının birinci cümlesine göre Askerî Yargıtay, AYİM ve askerî mahkemelerin kaldırıldığı ayrıca ifade edilmiştir. Aynı fıkranın son paragrafına göre kaldırılan askerî yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan kanun yolu incelemesi aşamasında olanlar ilgisine göre Yargıtay veya Danıştaya, diğer dosyaların ise ilgisine göre görevli ve yetkili adli veya idari yargı mercilerine dört ay içinde gönderileceği öngörülmüştür.

9. 6771 sayılı Kanun'un 18. maddesinin c fıkrasına göre Anayasa'ya eklenen geçici 21. maddenin (E) fıkrasının *değiştirilen diğer hükümler* kapsamında yer alarak anılan Kanun'un yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği düzenlenmiştir. 6771 sayılı Kanun 11/2/2017 tarihli ve 29976 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, 16/4/2017 tarihinde halk oylamasına sunularak kabul edilmiştir. Halk oylaması sonuçlarına ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararı 27/4/2017 tarihli ve 30050 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

B. Bireysel Başvuruya Konu Dava Öncesi Hukuki Sürec

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

11. Başvurucunun Şanlıurfa'nın Suruç ilçesi Mürsitpınar Mahallesi'nde ikamet ettiği lojmandaki eşyalarının Suriye'deki çatışmalar sırasında kullanılan patlayıcı maddelerden zarar görmesi sebebiyle meydana gelen maddi zararının tazmini için görev yaptığı Komutanlığa yapmış olduğu başvuru, Şanlıurfa Valiliğine (İdare) gönderilmiştir. İdare 11/9/2015 tarihli yazısı ile başvurunun reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 27/10/2015 tarihinde fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 100 TL maddi zararının tazmini talebiyle Şanlıurfa Valiliğine karşı tam yargı davası açmıştır.

13. Mahkeme 31/3/2017 tarihli kararıyla davanın görev yönünden reddine kesin olarak karar vermiş; karar gerekçesinde, idari eylemin "*askerî hizmete ilişkin bulunması ve asker kişiyi ilgilendirmesi*" koşullarının birlikte gerçekleştiğinin görüldüğünü, uyumsuzluğa konu dava da AYİM'in görevli olduğunu ifade etmiştir. Karar başvurucuya 12/4/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, başvuru formunda görevsizlik kararının kendisine tebliğ edilmesi üzerine dava açmak üzere AYİM'e vermiş olduğu dava dilekçesinin Anayasa'da yapılan değişiklikle askerî yargının kaldırılmış olduğu gerekçesiyle AYİM tarafından kabul edilmediğini belirtmiştir.

C. Bireysel Başvuruya Konu Dava Süreci

15. Başvurucu, Anayasa'da yapılan değişiklik sonucunda AYİM'in kapatılması üzerine idare mahkemelerinin görevli hâle geldiği gerekçesiyle 3/5/2017 tarihinde Mahkemede yeniden tam yargı davası açmıştır.

16. Mahkeme 20/10/2017 tarihli kararıyla davanın incelenmeksizin reddine istinaf yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Karar gerekçesinde; daha önceden tarafları ve konusu aynı olan davanın görev yönünden reddedildiği, Anayasa değişikliği ile beraber AYİM'in kaldırıldığı iddiası ile dava açılmış ise de Anayasa değişikliği sonrasında çıkarılacak uyum

yasaları ile askeri yargıda açılacak davaların hangi tarihten itibaren ve nasıl bir süreçte sonuçlandırılacağına kanun hükmü ile ortaya konulacağı, dosyanın ancak AYİM tarafından verilecek görevsizlik kararı neticesinde idari yargıya intikal edebileceği ifade edilmiştir.

17. Başvurucu 14/12/2017 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuş. Bölge Adliye Mahkemesi (İstinaf Mahkemesi) 15/2/2018 tarihli kararı ile başvurunun kesinlik sınırının altında olduğu gerekçesi ile istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine kesin olarak karar vermiştir.

18. İstinaf Mahkemesinin kararı başvurucuya 11/4/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 27/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Görevli olmayan yerlere başvurma" kenar başlıklı 9. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (703 sayılı KHK) 185. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki hâli şöyledir:

"Çözümlemesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli veya askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. ..."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dilekçeler, ...

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

f) Husumet,

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

...

Yönlerinden sırasıyla incelenir."

22. 2577 sayılı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek karar" kenar başlıklı 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin 703 sayılı KHK'nın 185. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki hâli şöyledir:

" 3/a bendine göre adli ve askeri yargının görevli olduğu konularda açılan davaların reddine.

...

Karar verilir."

23. 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 sayılı KHK) 36. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kaldırılan askeri yargı mercilerinde görülmekte olan, tebliğde ve infaz aşamasında bulunanlar ile bu mercilerin arşivlerinde bulunan işi bitmemiş dosyalardan;

a) Askeri Yargıtayda olanlar, Yargıtaya,

b) Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde kanun yolu incelemesi aşamasında olanlar Danıştaya; diğerleri Ankara idare mahkemelerine,

c) Askeri mahkemelerde olanlar, görevli ve yetkili adli yargı mercilerine.

c) Askeri savcılıklarda olanlar, yetkili Cumhuriyet Başsavcılıklarına,

21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde herhangi bir karara gerek kalmaksızın listeye bağlanarak gönderilir.

Kaldırılan askeri yargı mercilerindeki işi bitmiş dosyalar ile defter ve diğer evraklar, bu mercilerce Milli Savunma Bakanlığı arşivine gönderilir.

Kaldırılan askeri yargı mercilerince hüküm verilmele birlikte henüz gerekçeli karar yazılmayan dosyalara ilişkin kararlar en geç 15 gün içinde yazılır ve dosyaları tebliğ ve müteakip işlemler için sekizinci fıkrada gösterilen adli ve idari yargı mercilerine gönderilir."

24. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava şartları" kenar başlıklı 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

"(1) Dava şartları şunlardır:

...

1) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması

..."

B. Danıştay İçtihadı

25. Danıştay Beşinci Dairesinin 6/6/2016 tarihli ve E.2016/3014, K.2016/3547 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bir dava görülmekte iken, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan ikinci bir davanın esasının, derdestlik nedeniyle incelenemeyeceği usul hukukunun genel ilkelerindedir.

İdari davaların konusunu genellikle idari işlemler oluşturmaktadır. Bu bağlamda derdestlikten söz edilebilmesi için davanın taraflarının, sebebinin ve konusunun aynı olması gerektiğinden, iptal isteklerinin aynı işleme yönelmiş olması zorunludur.

"..."

26. Danıştay Beşinci Dairesinin 26/2/2020 tarihli ve E.2016/58751, K.20201644 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Tarafları ve konusu aynı olan bir davanın, daha önce aynı veya başka bir mahkemede açıldığını ve görülmekte olduğunun saptanması halinde, usul hukukunun temel kavramlarından biri olan derdestlik müessesesinin ifade ettiği "ilk davanın aynı olan diğer davaların açılmasında davacının hukuki yararı bulunmadığı" olgusundan hareketle, sonraki davaların derdestlik nedeniyle incelenmeksizin reddüne karar verilmesi gerekmektedir.

Derdestlik durumunun ortaya çıkması için; aynı davanın birden fazla açılmış olması ve birinci davanın görülmekte olması şartları birlikte gerçekleşmelidir. Davaların aynı dava olarak kabul edilebilmesi de; davaların taraflarının, konularının, dava konusu işlemlerin aynı olmasına bağlıdır.

"..."

27. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 5/4/2017 tarihli ve E.2015/3423, K.2017/1559 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun dava şartlarını düzenleyen 114. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendinde: "Aynı davanın, daha önceden açılmış ve halen görülmekte olmaması", aynı fıkranın (ii) bendinde ise "Aynı davanın, daha önceden kesin hükmü bağlanmış olması" hükmüne yer vermek suretiyle "derdestlik" ve "kesin hüküm" dava açma şartları arasında sayılmış olup; Kanunun 115. maddesinde, mahkemenin dava şartı noksanlığının tespit etmesi halinde davayı usulden reddedeceği kurala bağlanmış; 303. maddesinin 1.fıkrasında ise "Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir" hükmüne yer verilmiştir.

Uyuşmazlıkta, davacı tarafından, hizmet sözleşmesinin feshedildiği iddiasıyla işe iade istemiyle Ankara 8. İş Mahkemesinde açılan diğer bir davada, Mahkemenin 27/12/2012 günlü, E:2012/24, K:2012/1136 sayılı kararıyla davanın reddine karar verildiği; anılan kararın Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 15/04/2013 günlü, E:2013/6368, K:2013/6661 sayılı kararıyla onanarak kesinleştiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan ve aynı hukuki çekişmeyi içeren işbu dava hakkında daha önce verilmiş bulunan kesin hüküm nedeniyle, davanın esasının incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle, incelenmeksizin reddine karar verilmesi gerekirken, Mahkemece bu husus araştırılmaksızın davanın görev yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 8/6/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu: askeri yargının Mahkemenin görevsizlik kararından sonra 6771 sayılı Kanun'la Anayasa'da yapılan değişiklik ile kaldırıldığını, bunun üzerine açılan ikinci davada Mahkemenin uyuşmazlığı çözmekle görevli olmasına ve hukuken var olmayan AYİM'de dava açılması imkânsız olmasına rağmen davayı incelemeksizin reddettiğini belirtmiştir. Başvurucu, Mahkemenin birinci ret kararına karşılık AYİM'e başvurduğunu, AYİM görevlilerinin Anayasa değişikliğinin 27/4/2017 tarihinde yürürlüğe girdiğini ve bu nedenle dava dilekçesini kabul etmeyeceklerini belirttiğini ifade etmiştir. Başvurucu istinaf başvurusunun kesin olmak üzere incelenmeksizin reddedilmesi neticesinde iç hukukta başka bir olağan kanun yolu bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

31. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

34. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

35. Somut olaydaki tam yargı davasının görevsizlik kararı verilen ve henüz yargı süreci tamamlanmadığı ifade edilen dava ile taraflarının, konusunun ve sebebinin aynı olması sebebiyle incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle başvuru mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Adil yargılanma hakkının görünülerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

37. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvuru mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

39. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

40. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

41. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfilik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (*Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/11/2020, § 29).

42. Somut olayda başvurunun tazminat talebiyle açılmış olduğu tam yargı davasının yargı süreci tamamlanmamış dava ile taraflarının, konusunun ve sebebinin aynı olduğu, başka bir deyişle davanın *derdest* olduğu gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir. Mahkemenin 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesi kapsamında yapılan inceleme sonucunda söz konusu karara vardığı görülmektedir. Anılan maddede derdestlik durumunun ilk inceleme şartı olarak sayılmadığı tespit edilmiştir. Danıştay içtihatlarında derdestlik durumunun usul hukukunun temel kavramlarından olduğu belirtilmiş, 6100 sayılı Kanun'un 114. maddesine atıfla dava şartı olduğu ifade edilmiştir. Bu durumda derdestlik durumunun varlığının saptanabilmesi için tarafları ve konusu aynı olan bir davanın daha önce aynı veya başka bir mahkemede açıldığının ve görülmekte olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

43. Anayasa'nın 6771 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle eklenen geçici 21. maddesinin ilgili kısmında "*E) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve askeri mahkemeler kaldırılmıştır. Kaldırılan askeri yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan; kanun yolu incelemesi aşamasında olanlar ilgisine göre Yargıtay veya Danıştaya, diğer dosyalar ise ilgisine göre görevli ve yetkili adli veya idari yargı mercilerine dört ay içinde gönderilir.*" denilmektedir.

44. Başvurunun açtığı ilk davada Mahkeme AYİM'in görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Başvurucu, görevsizlik kararı üzerine AYİM'e müracaat etmişse de, dilekçesi Anayasa değişikliği üzerine 27/4/2017 tarihinden itibaren askeri yargının kaldırılmış olduğu gerekçesiyle kabul edilmemiştir. Dava dilekçesinin kabul edilmemesi üzerine başvuru, görevsizlik kararını belirten Mahkemenin ilk kararının kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 21. günde söz konusu durumu belirterek Mahkemede yeniden dava açmıştır.

45. Mahkeme, açılan yeni davada incelenmeksizin ret kararı vermiş; derdestlik nedeniyle görevsizlik kararıyla sonuçlanan davanın askeri yargıya intikal etmesi gerektiğini, yapılacak yasal düzenleme sonrasında dosyanın askeri yargı tarafından yeniden idari yargıya gönderilmesi durumunda söz konusu yargılamanın yine aynı dosya üzerinden devam edebileceğini belirtmiştir. Mahkeme başka bir deyişle ilk davanın derdest olduğunu ifade etmiştir.

46. Başvurucunun Anayasa değişikliğinden sonra askeri yargının kaldırılmış olması sebebiyle açmış olduğu ikinci davada Mahkemenin ret kararının gerekçesinde AYİM tarafından görevsizlik kararı verilmesi durumunda davanın idari yargıya intikal edeceğinden bahsedilmiş ise de bu aşamada askeri yargıda görülmekte olan bir dava bulunmadığı gibi yasal düzenleme sonrasında dava dosyasının yeniden idari yargıya gönderilmesine karar verecek bir mahkemenin de (AYİM) görev yapmadığı açıktır. Bu durumda incelenmeksizin ret kararına konu olacak derdest bir davanın olmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak Mahkemenin derdestlik nedeniyle davayı incelenmeksizin reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. *Muhammet Kalip*, B. No: 2017/34863, 13/10/2020).

47. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

49. Başvurucu yeniden yargılama ile 15.000 TL manevî ve 18.600 TL maddî tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

51. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

52. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) hendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2). §§ 57-59, 66, 67).

53. İncelenen başvuruda İdare Mahkemesi tarafından yapılan yargılama nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

54. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

55. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

56. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerçeklerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiamın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesine (20/10/2017 tarihli ve E.2017/608, K.2017/1177 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/6/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Basri BAĞCI